

Infrastrukturdepartementets remiss (I2021/00006) av Energimarknadsinspektionens genomförandeplan med tidsplan för att förbättra elmarknadens funktion (Ei R2020:09)

Sammanfattning

Svenska kraftnät anser att åtgärderna som fokuserar på att utveckla balansmarknaden är bra med undantag för införande av asymmetriska bud för FCR-N som Svenska kraftnät anser ska hållas utanför genomförandeplanen.

Bakgrunden till att Svenska kraftnät anser att asymmetrisk produkt för FCR-N ska exkluderas från genomförandeplanen är att det idag inte finns samsyn inom Norden mellan tillsynsmyndigheter om vilket legalt ramverk som FCR ska tillhöra. Åtgärden att införa asymmetrisk produkt för FCR-N kräver nordisk samsyn mellan de systemansvariga för överföringssystem och tillsynsmyndigheter inom det nordiska synkronområdet för att kunna genomföras. En teknisk och ekonomisk analys ska vara utgångspunkt för att bedöma om åtgärden är ändamålsenlig.

Svenska kraftnät vill även poängtera att genomförandet av dessa åtgärder kommer ha begränsad påverkan på tillräckligheten på dagen före- respektive intradagsmarknaden.

När nya styrmedel introduceras eller förlängs på elmarknaden bör dess effekter på resurstillräckligheten särskilt redovisas.

Förslag till genomförandeplan

Svenska kraftnät har valt att nedan återkoppla på respektive åtgärd i genomförandeplanen som sammanfattas i Tabell 1 i rapporten Ei R2020:09.

Förslagen har begränsad påverkan på tillräckligheten

De flesta av förslagen i genomförandeplanen riktar sig mot balansmarknaden. Svenska kraftnät och andra systemansvariga gör i regel tillräcklighetsanalyser på dagen före-marknaden. Vi har svårt att se hur de föreslagna åtgärderna på något avgörande sätt skulle kunna förbättra tillräckligheten eller undanröja marknadsmisslyckanden i dagen före- respektive intradagsmarknaden. Däremot kan åtgärderna i genomförandeplanen i viss mån förbättra tillräckligheten på balansmarknaden.

Styrmedel på elmarknaden bör vara ändamålsenliga

Svenska kraftnät instämmer i att styrmedel ska vara ändamålsenligt utformade där syfte och målsättning är tydligt definierade.

Eftersom elmarknaden är avreglerad kommer alla styrmedel som påverkar lönsamheten för en elproducerande anläggning även att påverka resurstillräckligheten. Detsamma gäller för efterfrågefleksibilitet och olika lageranläggningar. Sambandet gäller oavsett hur styrmedlet är utformat. Ett riktat styrmedel kan även få en indirekt effekt på anläggningar som inte direkt omfattas av styrmedlet då dess konkurrenskraft påverkas.

En förutsättning för att en avreglerad marknad ska fungera effektivt är att lönsamma anläggningar byggs. Förutom befintliga styrmedel tar marknadsaktörer hänsyn till, och försöker värdera, risken associerad med att styrmedel tillkommer, tas bort eller ändras över tid. Det faktum att styrmedel tillkommer eller tas bort över tid leder till svårvärderade risker för marknadsaktörer vilket riskerar att minska viljan att investera i flexibla resurser. Långa tillståndsprocesser med osäkert utfall kan också utgöra en särskild risk som leder till uteblivna eller försenade investeringar. Om den här risken är hög kan det få till följd att marknadsaktörer inte vågar investera i lönsamma anläggningar vilket påverkar resurstillräckligheten negativt.

Svenska kraftnät tycker därför att en konsekvensanalys av nya och befintliga styrmedel ska genomföras som visar hur ett nytt eller en förlängning av befintligt styrmedel påverkar resurstillräckligheten, både direkt och indirekt. Detta gäller särskilt styrmedel som inte är teknikneutralt utformade.

Lägre maxpris på reglerkraftmarknaden (mFRR) än på övriga delmarknader ger felaktiga incitament

Svenska kraftnät håller med om att maxpriset bör spegla kundernas betalningsvilja. Just nu pågår dialog mellan Svenska kraftnät, övriga systemansvariga i Norden och

tillsynsmyndigheter i Norden gällande att justera takpris på reglerkraftmarknaden som hanterar handel med mFRR-energi. I dag finns ingen tidplan för när takpriset på reglerkraftmarknaden kommer justeras men det kommer senast att behöva genomföras innan 2025. Förslaget ska presenteras inom den nordiska balanseringsmodellen. Svenska kraftnät har med andra ord ingen egen rådighet över maxpriset.

Prisinformation bör publiceras så nära realtid som möjligt

Publicering av prisinformation för FRR hanteras inom de europeiska marknadsintegrationerna för FRR-energi för att efterfölja europeiska krav som följer av förordning (EU) 2017/2195.

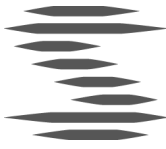
Specialregleringar som snedvrider prissignalen i balansmarknaden ska undvikas

Svenska kraftnät kommer anpassa hanteringen av omdirigering och motköp efter funktioner som utvecklas inom de europeiska marknadsintegrationerna för FRR-energi.

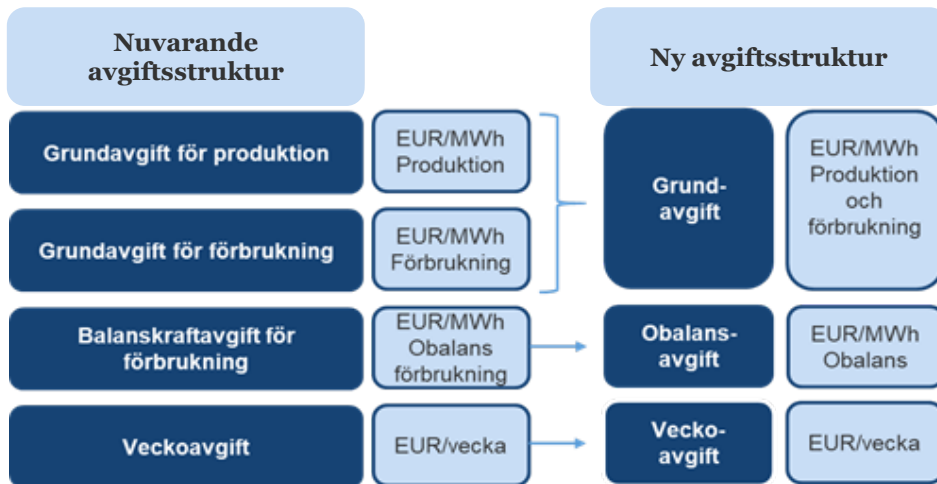
Avgiftsstrukturen för balansansvariga socialiserar kostnader

En ny avgiftsstruktur införs från 1 november 2021, denna godkändes av Ei i juni 2021. Den innebär att grundavgiften blir lika för produktion och förbrukning då avgiftsstrukturen går från två positioner till en position. I grundavgiften socialiserar de kostnader som inte den enskilda balansansvariga parten kan påverka. Istället för ”Balanskraftavgift för förbrukning” kommer en ”Obalansavgift” att tas ut på nettoobalansen av förbrukning och produktion. Obalansavgiften är harmoniserad i FI/NO/SE till 1,15 euro/MWh. I obalansavgiften ligger kostnader som den enskilda balansansvariga parten kan påverka.

I tidigare avgiftsstruktur har överskott/underskott som uppkommit i balansavräkningen (kvartsaaffärer, upp-och nedreglering under samma timme och obalanser mellan elområden) och som påverkats av de balansansvariga allokerats till balansansvarsavgiften där det socialiserats i grundavgift för förbrukning respektive produktion. I enlighet med artikel 44.2 i förordning (EU) 2017/2195 ska överskott/underskott från balansavräkningen nu vidarebefordras till nätanvändarna vilket kommer att ske efter den 1 november 2021. Kostnader som tidigare socialiserats i balansansvarsavgiften nu kommer att hamna på nätanvändarna. Detta medför att det kommer att krävas ändringar i Svenska kraftnäts intäktsram.

Figur 1 Ny avgiftsstruktur för balansansvariga som gäller från 1 november 2021.

Svenska kraftnät vill också kommentera avsnitt 3.3.3 i Ei:s rapport där mekanismen för bristprissättning för balansenergi omnämns. Det här avsnittet är i linje med åtgärden i punkt c) i artikel 20.3 såsom avses i artikel 44.3 i förordning (EU) 2017/2195.

Svenska kraftnät delar Ei:s uppfattning att ett grundläggande kännetecken i en väl fungerande marknad är att priset tillåts att variera och även stiga tillräckligt för att signalera när det finns risk för brist. Ei har också godkänt Svenska kraftnäts ansökan om att få använda sig av ytterligare en avräkningsmekanism för att täcka upphandlingskostnaderna för balanskapacitet, administrativa kostnader och andra kostnader för balansering. Förslaget följer artikel 44.3 i förordning (EU) 2017/2195 och Ei godkände detta i juni 2021.

Den ytterligare avräkningsmekanismen är inte utformad som en funktion för bristprissättning. Svenska kraftnät framförde i sin ansökan att man inte ser det som rimligt att ersätta balansansvarsavgiften med en sådan bristprissättningsfunktion eftersom Svenska kraftnät då bara skulle få intäkter vid tillfällen då det råder effektbrist. Det är också komplext om inte omöjligt att koppla dessa kostnader till effektbrist.

Svenska kraftnät ser däremot en fördel i att införa en bristprissättningsmekanism som sätter ett pris på energi med hänsyn tagen till risken för effektbrist.

Prissättning av vissa reserver med metoden pay as bid bör ses över. Från 1 januari 2022 kommer Svenska kraftnät överge kostnadsbaserade bud och övergå till fri budgivning. Svenska kraftnät har som mål att gå över från betalning enligt bud till marginalprissättning för FCR-D och FCR-N under 2024.

Gällande övergång från betalning enligt bud till marginalprissättning har Svenska kraftnät genomfört en studie med en extern forskargrupp. Resultatet från studien visar att det finns risk för marknadsmakt och höga priser, särskilt då

marginalprissättning tillämpas. Trots detta kan de negativa effekterna av en övergång från metod med betalning enligt bud till marginalprissättning motverkas om nya marknadsaktörer tillkommer och att konkurrensen därmed förbättras. Med ett relativt omfattande inträde av nya aktörer på marknaden skulle en sådan prishöjning motverkas, och i förlängningen kunna leda till minskade inköpskostnader, vilket visar på betydelsen av ett ökat utbud och fler aktörer innan övergången till marginalpris genomförs.

Trots en betydande prisutveckling på marknaden de senaste åren har utbudet i Sverige och östra Danmark inte påverkats i nämnvärd omfattning. Därför överväger Svenska kraftnät åtgärder som kan öka utbudet. Ökat handelsutbyte med omgivande TSO:er är en möjlig åtgärd som kan öka utbudet och bedöms vara en viktig förutsättning för övergång till marginalpris.

Åtgärder som avses vidtas under perioden fram till en övergång till marginalprissättning inkluderar:

- Avskaffande av krav på kostnadsbaserade bud (redan annonserat från 1 januari 2022)
- Fortsatt arbete med att utveckla en gemensam nordisk marknad för FCR (pågående arbete tillsammans med Fingrid, samt existerande marknad med Danmark)
- Implementering av nya tekniska krav för FCR på nordisk nivå
- Vidareutveckling av förkvalificeringsprocessen med syftet att underlätta för nya leverantörer
- Fortsatt arbete med att få in nya aktörer och mer volym via exempelvis pilotprojekt
- Utredning av möjligheten till utbyte av FCR med andra synkronområden.

Förkvalificeringsprocessen riskerar att försvåra inträde på balansmarknaden

Förkvalificeringsprocessen är under utveckling. Ett exempel på hur Svenska kraftnät underlättar för nya aktörer är t.ex. införandet av testfaser/piloter där Svenska kraftnät tillsammans med aktörerna undersöka deras förmågor och möjligheter. Den här typen av åtgärder är extra viktig för nya aktörer och nya typer av teknikslag. En stor del av de tekniska kraven styrs inte enskilt av Svenska kraftnät. Istället är det harmonisering som driver utformningen av tekniska krav för FCR i Norden och FRR europeiskt.

Svenska kraftnät har enligt förordning (EU) 2017/1485 en förutbestämd tidsram när det gäller hantering av ärenden för förkvalificering. Därutöver försöker Svenska

kraftnät alltid få till en så effektiv process som möjligt där förkvalificeringen inte ska ta längre tid än nödvändigt. Svenska kraftnät tar hand om frågor och har möten med aktörer för att få processen så effektiv som möjligt med målet att aktörer ska förstå och kunna delta i processen. Svenska kraftnät publicerar även stöddokument till aktörerna för att underlätta deras förkvalificeringsprocess, så att den ska bli enklare och mer förutsägbar. Svenska kraftnät förstärker också kapaciteten att förkvalificera leverantörer av stödtjänster.

Storleken på minsta tillåtna bud hindrar vissa aktörer från att leverera stödtjänster

Elektroniska avrop är en grundförutsättning för att möjliggöra att den minsta budstorleken för mFRR kan reduceras. Det pågår ett pilotprojekt för elektroniska avrop som planeras att slutföras under 2021. Efter pilotprojektet är det meningen att aktörerna ska kunna fortsätta att använda elektroniska avrop givet att utvärderingen ger godkänt för fortsatt användning av elektroniska avrop.

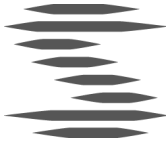
Krav på symmetriska bud hindrar aktörer från att leverera stödtjänster

Idag har Svenska kraftnät asymmetriska produkter för stödtjänsterna FCR-D, aFRR och mFRR. FCR-N är en symmetrisk produkt där leverantören måste kunna leverera lika stor volym upp- respektive nedreglering i budet.

Energimarknadsinspektionen har gjort bedömningen att FCR utgör balanskapacitet och utifrån den europeiska lagstiftningen ska balanskapacitet upphandlas separat för upp- respektive nedreglering. Bedömningen att FCR utgör balanskapacitet delas enligt Svenska kraftnäts förståelse inte av tillsynsmyndigheterna i Danmark, Finland och Norge. Svenska kraftnät har tillsammans med de systemansvariga för överföringssystem i Norden skickat ett brev till de nordiska tillsynsmyndigheterna under våren 2021 att samsyn behövs mellan tillsynsmyndigheter och de systemansvariga för överföringssystem i Norden i frågan om FCR är balanskapacitet eller inte. Svar har ännu inte erhållits i frågan från de nordiska tillsynsmyndigheterna.

Svenska kraftnät anser att asymmetrisk produkt för FCR ska exkluderas från genomförandeplanen med följande argument:

- Samsyn finns idag inte i Norden mellan tillsynsmyndigheter och de systemansvariga för överföringssystem i Norden gällande vilket legalt ramverk som FCR tillhör. Att asymmetrisk produkt för FCR ingår i genomförandeplanen föregår detta beslut.
- Det påverkar det nordiska samarbetet om Sverige har en nationell genomförandeplan som inskränker handlingsutrymmet för de andra systemansvariga för överföringssystem i Norden.

- Kommissionen ska godkänna genomförandeplanen och i och med det finns en risk att Kommissionen även godkänner att en asymmetrisk FCR-N produkt ska införas, utan att Svenska kraftnät har rådighet över nationellt genomförande och utan möjlighet för Svenska kraftnät att bedöma den tekniska rimligheten.
- Den tekniska utformningen av FCR-N måste vara grundad i kraftsystemets behov. Innan en eventuell övergång till en asymmetrisk FCR-N produkt krävs en noggrann analys av lämpligheten ur teknisk synvinkel samt hur den tekniska kravställningen i så fall ska utformas för att upprätthålla driftsäkerheten. Ett sådant utredningsarbete måste genomföras på nordisk nivå, vilket försvåras av att det saknas nordisk samsyn kring regelverket. Utifrån det tekniska behovet kan sedan en lämplig marknadslösning designas.

Energimarknadsinspektionen har beslutat om ett undantag så att Svenska kraftnät kan upphandla FCR som en symmetrisk produkt.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Lotta Medelius-Bredhe efter föredragning av Staffan Engström och Johan Leymann. I ärendets handläggning har även deltagit Malin Stridh, avdelningschef.

Sundbyberg, dag som ovan

Lotta Medelius-Bredhe

Staffan Engström